

Rafał Wrzcionek

Uniwersytet Zielonogórski

ORCID 0000-0002-7622-4487

rafal.wrzcionek@wrzcionek.com.pl

Pojęcie obrotu prawnego – próba systematyki

Słowa kluczowe: obrót, obrót prawny, rodzaje obrotu prawnego, bezpieczeństwo obrotu prawnego, notariat

Streszczenie: Bezpieczeństwo prawne, jako ogólnosystemowa zasada ściśle związana z zasadą pewności prawa, znajduje swój wyraz w postaci zasady bezpieczeństwa obrotu. Pojęcie obrotu w kontekście prawnym w ogólności często jest rozumiane intuicyjnie, przez co zakres tego powszechnie stosowanego pojęcia wymaga usystematyzowania. Ustalenia w tym obszarze przyczynią się do ustalenia granic kompetencji – działań podmiotów, których ustawowym obowiązkiem jest jego ochrona (jak np. notariusze stojący na straży bezpieczeństwa obrotu).

Pojęcie „obrotu” na gruncie prawnym należy rozpatrywać wielopłaszczyznowo. Obrót kreują w prawie dwie zasadnicze płaszczyzny. Jedna z nich stwarza warunki (podstawy) obrotu, druga zaś – stanowi akty stosowania prawa. Pierwszą z nich stanowią normy wyrażone w przepisach zamieszczonych w aktach normatywnych. Konstruowane w ramach poszczególnych gałęzi prawa normy prawne tworzą platformę dla odbywającego się, na podstawie i w granicach tych norm, obrotu – same jednak również stanowią jego przedmiot. Konsekwencją funkcjonowania w polskim systemie prawnym wspomnianych norm jest istnienie w obrocie drugiej jego płaszczyzny – stosowania prawa. Nie zawsze jednak w obrocie będą funkcjonować zdarzenia znajdujące swoją podstawę w normach prawa.

The concept of legal affairs – an attempt at systematics

Keywords: turnover, legal affairs, types of legal affairs, security of legal turnover, notary's office

Summary: Legal security, as a general system principle closely related to the principle of legal certainty, is reflected in the principle of safe trading. The concept of trading in the legal context in general is often understood intuitively, therefore its scope of this commonly used concept requires systematization. The arrangements in this respect will contribute to establishing the limits of competence - the actions of entities whose statutory duty is to protect it (such as notaries guarding the safety of trading). The concept of “affairs” and in the legal field should be considered on many levels. Relations are, legally speaking, created on two main planes. One of them creates conditions (grounds) for trading, the other - acts of applying the law. The first of these are the norms expressed in the provisions included in normative acts. Legal norms constructed within the framework of particular branches of law constitute a platform for the trading taking place on the basis and within the limits of these norms - but also themselves are its subject. The consequence of the functioning of the above-mentioned norms in the Polish legal system is the existence of its second level in trade – the application of law. However, events based on legal norms will not always function in trading.

Uwagi wprowadzające

Elementarne wartości, które prawo winno respektować, współcześnie formułuje doktryna praw człowieka i obywatela. Postrzega ona państwo jako instytucję powołaną do ochrony oraz zabezpieczenia określonego statusu jednostki ludzkiej, w tym jej podstawowych potrzeb i rozumnych aspiracji. Jej nowoczesne ujęcie kładzie akcent na wszechstronne programy zabezpieczające obywatela, w tym jego wolność, gwarantując bezpieczeństwo prawne poprzez określoną działalność państwa na rzecz jednostki¹. Od prawodawcy w państwie prawnym powszechnie oczekuje się kształtowania systemu prawnego w sposób realizujący wartości wyrażone w ideologii praw człowieka oraz ochronie zaufania obywatela do prawa². Dbałość o wysokie standardy ładu prawnego w ramach każdego systemu prawa spoczywa w pierwszej kolejności na państwie, które tworząc prawo, konkretyzuje modele bezpieczeństwa³. Zabezpieczenie interesów szerokiego ogółu społeczności czy też inne wartości (uprawnienia, wolności), jakim prawo powinno służyć i ochraniać przy wyborze działań zmierzających do określonych celów, są uważane za wspólne dla systemów współczesnego państwa prawa, znajdując swój wyraz w licznych zasadach prawa, w tym zasadzie bezpieczeństwa prawnego, która jest elementem składowym demokratycznego państwa prawnego⁴.

Bezpieczeństwo prawne, jako ogólnosystemowa zasada ściśle związana z zasadą pewności prawa mająca szczególne znaczenie dla całości systemu, na gruncie prawa prywatnego znajduje swój wyraz w postaci zasady bezpieczeństwa obrotu. Co prawda nie ma ona bezpośredniego wyrazu w konkretnej normie prawnej stanowiącej o jej obowiązywaniu, ale jej dyrektywny charakter wynika z rekonstrukcji wartości wyrażonych przez wiele instytucji prawa, począwszy od norm konstytucyjnych (art. 2 Konstytucji RP)⁵. Zasada bezpieczeństwa obrotu prawnego jest powszechnie rozumiana jako utrwalanie „pokoju prawnego” za pośrednictwem sprzyjających temu rozwiązań prawnych (treści prawa)⁶.

Określenie „obróć prawny” nie ma charakteru normatywnego, gdyż – pomimo posługiwania się nim w aktach prawnych, traktatach czy konwencjach stanowią-

¹ Szerzej patrz A. Redelbach, [w:] A. Redelbach, S. Wronkowska, Z. Ziemiński, *Zarys teorii państwa i prawa*, Warszawa 1994, s. 49-53.

² Tak np. S. Wronkowska, *Zmiany w systemie prawnym (Z zagadnień techniki i polityki legislacyjnej)*, „PiP” 1991/8/4.

³ Szerzej patrz W. Lang, J. Wróblewski, S. Zawadzki, *Teoria państwa i prawa*, Warszawa 1986, roz. 19.

⁴ Szerzej np. M. Wyrzykowski, *Zasada demokratycznego państwa prawnego – kilka uwag* [w:] red. M. Zubik (red.), *Księga XX-lecia orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, Warszawa 2006, s. 255.

⁵ Szerzej patrz np. M. Safjan, [w:] red. Z. Radwański (red.), *System prawa prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna, tom I*, Warszawa 2007, s. 288.

⁶ Tak np. A. Bierć, *Zarys prawa prywatnego część ogólna*, Warszawa 2012, s. 43.

cych regulacje prawa międzynarodowego publicznego⁷ – nie zostało zdefiniowane przez ustawodawcę. Wątpliwa wydaje się także jego poprawność językowa. Zbędne wydaje się jego nadmierne dookreślenie – oprócz zasadniczego pojęcia „obrot” – słowem „prawny”⁸.

Pojęcie obrotu w kontekście prawnym w ogólności często jest rozumiane intuicyjnie⁹, zaś mając na względzie to, że kontekst zastosowania tego pojęcia jednoznacznie wskazuje na jego znaczenie w aspekcie prawnym, ustalenia wymaga jego znaczenie właśnie w tym kontekście. Ustalenia w tym zakresie przyczynią się do ustalenia granic kompetencji – działań podmiotów, których ustawowym obowiązkiem jest jego ochrona.

Wielopłaszczyznowość pojęcia „obrot” prawny”

Prawodawca w ustawie z dnia 7 października 1999 r. o języku polskim¹⁰, która swym zakresem przedmiotowym obejmuje m.in. regulacje dotyczące „używania języka polskiego w obrocie (...) na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej” (art. 1 pkt 3), posługuje się terminem „obrot”, nie podając jednak jego znaczenia na gruncie tego aktu. Skoro w myśl § 8 ust. 1 rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie Zasad techniki prawodawczej¹¹ ustawodawca winien posługiwać się poprawnymi wyrażeniami językowymi w ich podstawowym i powszechnie przyjętym znaczeniu – to znaczenia tego pojęcia należy dociekać, sięgając do jego pojmowania w języku ogólnym. Słowo „obrot” (w kontekście prawnym) znaczy tyle, co „(...) ogólna odpłata za świadczenie rzeczy i usług; kupno, sprzedaż, wymiana towaru (...)”¹², „(...) ogół wpływów pieniężnych za sprzedane

⁷ Np. umowa pomiędzy PRL a Węgierską Republiką Ludową o obrocie prawnym w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych podpisana w Budapeszcie 6.03.1959 r., Dz.U. z 1960 r., Nr 8, poz. 54; traktat z dnia 17.06.1991 r. między RP a RFN o dobrym sąsiedztwie i przyjaznej współpracy, Dz.U. z 1992 r., Nr 14, poz. 56.

⁸ Podobny błąd z grupy logiczno-językowej może pojawić się również przy okazji zbędnego dookreślenia słowem „prawny” w bezpośrednim sąsiedztwie pojęcia „przepis” użytego w kontekście rozważań o tematyce prawnej.

⁹ Tak – słusznie M.Z. Król, *Wokół zagadnień gwarancji bezpieczeństwa obrotu prawnego*, [w:] red. A. Dańko-Roesler, A. Oleszko, R. Pastuszko (red.), *Rozprawy z prawa prywatnego oraz notarialnego. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Maksymilianowi Pazdanowi*, Warszawa 2014, s. 167.

¹⁰ Dz.U. z 2021r. poz. 672 ze zm.

¹¹ Dz.U. z 2016r., poz. 283 ze zm.

¹² *Słownik języka polskiego*, t. V, *Nie-Ó*, W. Doroszewski (red.), Warszawa 1963, s. 541; podobnie: E. Sobol, L. Drabik, A. Gałązka, M. Jaxa-Małachowska, A. Kłosińska, A. Kubiak-Sokół, A. Łodzińska, A. Salata, K. Sobolewska, A. Stankiewicz, L. Wiśniakowska, A. Witorska, *Wielki słownik języka polskiego*, Warszawa 2006, s. 557; *Słownik języka polskiego*, L-P, H. Szkiłdź, S. Bik, M. Krajewska, E. Sobol, C. Szkiłdź (red. tomu), Warszawa 1995, s. 405.

towary lub świadczone usługi; wymiana towarów (...), dopuścić, wprowadzić coś do obrotu (...)”¹³, „(...) bieg interesów, operacji handlowych (...)”¹⁴.

Pojęcie obrotu na gruncie prawnym należy rozpatrywać wielopłaszczyznowo, gdyż odnosi się ono *de facto* do wszystkich gałęzi i dziedzin prawa¹⁵. Mając zatem na względzie niezwykle szeroki zakres znaczeniowy tego pojęcia, a co za tym idzie, jego prawidłowe funkcjonowanie jako dobra prawnego¹⁶, nie wydaje się celowe tworzenie samej denotacji pojęcia obrotu w ogólności. Uściślenie pojmowania nazwy ma na celu zwiększenie precyzji i komunikatywności na gruncie określonej dziedziny, w której znajduje ona zastosowanie (prawo). Jednym z elementarnych kryteriów celowości definiowania jest bowiem usunięcie nadmiernej nieostrości pojęcia funkcjonującego w języku ogólnym, co w przypadku określenia „obróć” w prawie nie wydaje się niezbędne. Mając na uwadze jego wielopłaszczyznowość – wątpliwe jest także osiągnięcie innego celu definiowania, a mianowicie zniesienie wieloznaczności nazwy.

Słuszny wydaje się więc kierunek obrany przez orzecznictwo, w którym, posługując się pojęciem obrotu w znaczeniu prawnym, można dostrzec jedynie wskazania na jego cechy, takie jak: stabilność, pewność, bezpieczeństwo, sprawność, globalność (masowość), doniosłość, czy zawodowość¹⁷.

Mając na względzie stopień skomplikowania analizowanego pojęcia oraz jego wielopłaszczyznowość, którą dostrzega także orzecznictwo¹⁸, należy stwierdzić, że obrót kreują w prawie dwie zasadnicze płaszczyzny – tj. stwarzająca warunki (podstawy) obrotu oraz stanowiąca akty stosowania prawa. Pierwszą z nich stanowią normy wyrażone w przepisach zamieszczonych w aktach normatywnych¹⁹. Istniejące w obrocie normy budują ład prawny w państwie, który jednak mógłby

¹³ *Wielki słownik poprawnej polszczyzny PWN*, A. Markowski (red.), Warszawa 2004, s. 651.

¹⁴ *Słownik języka polskiego, t. III, N-Ó*, J. Korłowicz, A. Kryński, W. Niedźwiedzki (red.), Warszawa MCMLII, s. 511.

¹⁵ Szerzej – J. Janowski, *Elektroniczny podpis w obrocie prawnym*, Warszawa 2007, s. 219.

¹⁶ Tak np. wyrok SA w Warszawie z 10.05.2013 r., II AKa 141/13, Lex nr 1342386.

¹⁷ Tak np.: wyrok TK z 10.10.2001 r., K 28/01, OTK 2001/7/212; wyrok TK z 3.07.2007 r., SK 1/06, OTK-A 2007/7/73, Dz.U. 2007/124/872; wyrok SA w Białymstoku z 22.01.2014 r., I ACa 671/13, Lex nr 1425373; wyrok SA w Krakowie z 20.12.2012 r., I ACa 1234/12, Lex nr 1259688; wyrok SA w Katowicach z 8.11.2012 r., V ACa 464/12, Lex nr 1236649; wyrok SA w Warszawie z 7.11.2013 r., VI ACa 251/13, Lex nr 1403846; wyrok SA w Katowicach z 05.11.2014 r., I ACa 172/14, Lex nr 1554630; wyrok WSA w Łodzi z 10.09.2010 r., I SA/Łd 303/10, Lex nr 751514.

¹⁸ Wyrok SA w Białymstoku z 16.02.2017 r., I ACa 568/16, Lex nr 2252796.

¹⁹ Szerzej patrz np.: wyrok TK z 13.09.2005 r., K 38/04, OTK-A 2005/8/92, Dz.U. 2005/186/1567; wyrok SA w Białymstoku z 10.10.2013 r., III AUa 556/13, Lex nr 1378630; wyrok SA we Wrocławiu z 25.10.2012 r., III AUa 990/12, Lex nr 1313488; wyrok SA w Białymstoku z 11.02.2014 r., III AUa 975/13, Lex nr 1427989; wyrok SA w Białymstoku z 28.05.2014 r., III AUa 2068/13, Lex nr 1480380; wyrok SA w Białymstoku z 21.05.2013 r., III AUa 1151/12, Lex nr 1316154; wyrok SA we Wrocławiu z 7.03.2013 r., III AUa 1641/12, Lex nr 2051292; wyrok SA w Łodzi z 27.01.2016 r., I ACa 1090/15, Lex nr 1994451.

zostać naruszony wprowadzeniem do systemu prawa normy sprzecznej z innymi normami lub choćby rodzącej wątpliwości co do rzeczywistej treści powinności podmiotu biorącego udział w obrocie²⁰. Funkcjonujące w obrocie normy tworzą różnego rodzaju rozwiązania prawne, regulacje²¹, definicje²², zasady²³ czy procedury²⁴, wyznaczając jednocześnie ramy prawidłowego obrotu na gruncie prawnym, który winien spełniać określone kryteria i dawać uczestnikom stosowne gwarancje zapewniające spójność, ład prawny i bezpieczeństwo.

Obrót prawny jako platforma dla aktów stosowania prawa

Konstruowane w ramach poszczególnych gałęzi prawa normy prawne składające się na wspomniany ogólny zbiór norm prawnych tworzą platformę dla odbywającego się, na podstawie i w granicach tych norm, obrotu – same jednak również stanowią jego przedmiot. Normy te nie spełniają jednolitej roli, bowiem z jednej strony tworzą system prawny, stanowiąc niekiedy podstawę dla funkcjonowania w obrocie rozporządzenia wykonawczego²⁵ czy materialnoprawną podstawę wydania orzeczenia bądź decyzji administracyjnej²⁶, a z drugiej – same w nim uczestniczą aż do chwili wyeliminowania ich z obrotu przy zastosowaniu zasad i norm także funkcjonujących w tym obrocie²⁷.

Ustawodawca nie zdecydował się zlikwidować wieloznaczności określenia „obrot” w prawie, lecz skupił się w poszczególnych aktach prawnych na definiowaniu pojęć wchodzących w jego zakres znaczeniowy.

Analiza obowiązujących aktów prawnych wykazuje, że ustawodawca zechciał jedynie w pewnym stopniu zmniejszyć nieostrość tego pojęcia na gruncie prawnym, wprowadzając tzw. definicje cząstkowe. Co prawda w treści art. 3 pkt 8 ustawy

²⁰ Wyrok TK z 5.10.1999 r., U 4/99, OTK 1999/6/118.

²¹ Np.: wyrok TK z 10.12.2002 r., P 6/02, OTK-A 2002/7/91, Dz.U. 2002/214/1816; wyrok TK z 4.07.2002 r., P 12/01, OTK-A 2002/4/50, Dz.U. 2002/113/990; postanowienie TK z 10.03.2015 r., P 23/14, OTK-A 2015/3/36; postanowienie TK z 26.05.2015 r., P 24/14, OTK-A 2015/5/72.

²² Wyrok TK z 15.12.2009 r., P 105/08, OTK-A 2009/11/168, Dz.U. 2009/218/1703; wyrok SA w Warszawie z 21.10.2011 r., VI ACa 618/11, Lex nr 1164709.

²³ Patrz uzasadnienie faktyczne wyroku SA w Katowicach z 4.10.2016 r., I ACa 420/16, Lex nr 2157741.

²⁴ Wyrok TK z 18.01.2000 r., K 17/99, OTK 2000/1/4.

²⁵ Wyrok TK z 12.09.2006 r., K 55/05, OTK-A 2006/8/104, Dz.U. 2006/167/1194.

²⁶ Wyrok SA w Lublinie z 14.02.2013 r., III AUa 643/12, Lex nr 1280650.

²⁷ Szerzej np.: wyrok TK z 27.06.2000 r., K 20/99, OTK 2000/5/140; wyrok TK z 30.06.2009 r., P 45/08, OTK-A 2009/6/88, Dz.U. 2009/108/910; wyrok TK z 22.01.2013 r., P 46/09, OTK-A 2013/1/3, Dz.U. 2013/140; wyrok TK z 6.04.2004 r., SK 56/03, OTK-A 2004/4/29, Dz.U. 2004/74/687; wyrok TK z 19.02.2003 r., P 11/02, OTK-A 2003/2/12, Dz.U. 2003/41/360; wyrok TK z 6.04.2004 r., SK 56/03, OTK-A 2004/4/29, Dz.U. 2004/74/687; postanowienie TK z 13.04.2010 r., P 35/09, OTK ZU 4A/2010/39; postanowienie TK z 19.05.2015 r., P 18/13, OTK-A 2015/5/70.

z dnia 29 listopada 2000 r. o obrocie z zagranicą towarami, technologiami i usługami o znaczeniu strategicznym dla bezpieczeństwa państwa, a także dla utrzymania międzynarodowego pokoju i bezpieczeństwa²⁸ podano definicję legalną terminu „obróć” rozumianego jako: „wywóz, transfer wewnątrzunijny, usługę pośrednictwa, pomoc techniczną, przywóz, tranzyt” – tym niemniej jednak jego zakres znaczeniowy został odniesiony wyłącznie do regulacji zasad (w tym odpowiedzialności, kontroli i ewidencji) obrotu z zagranicą pewnymi rodzajami towarów, technologii czy usług, nie uściślając jego pojmowania na gruncie prawnym w ogólności.

Zgodnie z art. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o administrowaniu obrotem towarowym z zagranicą²⁹ – „obróć towarami z zagranicą” oznacza „przywóz towarów pochodzących z kraju trzeciego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub wywóz towarów do kraju trzeciego z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, niezależnie od sposobu ich przemieszczania przez granicę” (pkt 4), zaś termin „obróć towarami z krajami trzecimi” – „przywóz towarów pochodzących z kraju trzeciego na obszar celny Unii lub wywóz towarów do kraju trzeciego z obszaru celnego Unii niezależnie od sposobu ich przemieszczania przez granicę, a także związane z tym nadawanie upoważnień podmiotom dokonującym takiego obrotu w zakresie towarów rolno-spożywczych” (pkt 5). Podobnie jest w przypadku „obrotu usługami z zagranicą” w rozumieniu ustawy z dnia 10 marca 2006 r. o administrowaniu obrotem usługowym z zagranicą³⁰. Określenie to oznacza „świadczenie usług z terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na terytorium kraju trzeciego lub przyjmowanie usług świadczonych z terytorium kraju trzeciego na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, bez względu na sposób świadczenia usług” (art. 2 pkt 4), a „obróć usługami z krajami trzecimi” znaczy „świadczenie usług z obszaru celnego Unii na terytorium kraju trzeciego lub przyjmowanie usług świadczonych z terytorium kraju trzeciego na obszarze celnym Unii, bez względu na sposób świadczenia usług” (art. 2 pkt 5). Ustawodawca, wprowadzając definicję legalną terminu „obróć pierwotny”, nakazuje jego rozumienie na gruncie ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi³¹ (art. 3 pkt 6) oraz ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych³² (art. 4 pkt 3) jako „dokonywanie oferty publicznej, której przedmiotem są papiery wartościowe nowej emisji, przez: (...) emitenta lub (...) gwaranta emisji – w przypadku gdy w umowie o gwarancję emi-

²⁸ Dz.U. z 2020 r. poz. 509 ze zm.

²⁹ Dz.U. z 2019 r., poz. 1606 ze zm.

³⁰ Dz.U. z 2017 r., poz. 1008 ze zm.

³¹ Dz.U. z 2021 r., poz. 328 ze zm. Szerzej na temat obrotu instrumentami finansowymi oraz pojęcia instrumentu finansowego – patrz np. M. Mariański, *Obrót instrumentami finansowymi a komparatystyka prawnicza*, „Studia Prawnoustrojowe” 2018/40, s. 399-350.

³² Dz.U. z 2021 r. poz. 1983 ze zm.

sji zawartej przez emitenta gwarant emisji zobowiązuje się do nabycia, na własny rachunek, całości albo części papierów wartościowych danej emisji, oferowanych wyłącznie temu podmiotowi, w celu dalszego ich zbywania w ofercie publicznej – oraz zbywanie lub nabywanie papierów wartościowych na podstawie takiej oferty”. W rozumieniu ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o ofercie publicznej i warunkach wprowadzania instrumentów finansowych do zorganizowanego systemu obrotu oraz o spółkach publicznych³³ (art. 4 pkt 4) termin „obrót wtórny” oznacza „(...) dokonywanie oferty publicznej przez podmiot inny niż emitent lub gwarant emisji, o którym mowa w art. 14a ust. 1 lub 2 ustawy o ofercie publicznej, lub nabywanie papierów wartościowych od tego podmiotu, albo (...) proponowanie w dowolnej formie i w dowolny sposób, przez podmiot inny niż wystawca, nabycia instrumentów finansowych niebędących papierami wartościowymi lub nabywanie ich od tego innego podmiotu, jeżeli propozycja skierowana jest do co najmniej 150 osób lub do nieoznaczonego adresata”. Ustawodawcy znane jest także pojęcie „obrót zorganizowany”, który użyty w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi³⁴ oznacza „obrót papierami wartościowymi lub innymi instrumentami finansowymi dokonywany na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej na rynku regulowanym albo w ASO³⁵” (art. 3 pkt 9).

Przytoczone definicje legalne tworzą niepełny obraz pojmowania omawianego określenia. Należy jednak zauważyć, że co prawda każde z przytoczonych ujęć pozostaje kolejnym desygnatem terminu „obrót” w aspekcie prawnym, to jednak ani żaden z nich z osobna, ani też łącznie nie stanowią pełnej denotacji tej nazwy.

Obrót prawny jako akty stosowania prawa

Konsekwencją funkcjonowania w polskim systemie prawnym wspomnianych norm jest istnienie w obrocie drugiej jego płaszczyzny – stosowania prawa. Tworzą ją nie tylko różnego rodzaju: czynności prawne³⁶, formy zabezpieczeń³⁷, świadcze-

³³ Dz.U. z 2021 r., poz. 1983 ze zm.

³⁴ Dz.U. z 2021 r., poz. 328 ze zm.

³⁵ ASO – oznacza to alternatywny system obrotu, przez który rozumie się prowadzony poza rynkiem regulowanym wielostronny system kojarzący oferty kupna i sprzedaży instrumentów finansowych w taki sposób, że do zawarcia transakcji dochodzi w ramach tego systemu, zgodnie z określonymi zasadami oraz w sposób niemający charakteru uznaniowego (art. 3 pkt 2 ustawy o obrocie instrumentami finansowymi).

³⁶ Np. wyrok TK z 30.10.2012 r., SK 20/11, Dz.U. 2012/1254; wyrok SA w Białymstoku z 11.03.2016 r., I ACa 946/15, Lex nr 2016292.

³⁷ Np. wyrok SA w Katowicach z 14.07.2015 r., I ACa 114/15, Lex nr 1781915; wyrok SA w Warszawie z 12.05.2016 r., I ACa 1937/14, Lex nr 2067040.

nia³⁸, stany faktyczne³⁹, zjawiska⁴⁰, dobra majątkowe⁴¹, rzeczy, prawa, wierzytelności⁴² czy zdziałane delikty⁴³ itd., lecz również dokumenty⁴⁴ (w tym np.: umowy⁴⁵, faktury⁴⁶, wnioski⁴⁷, zaświadczenia⁴⁸, decyzje⁴⁹, orzeczenia sądów⁵⁰, tytuły wyko-

³⁸ Wyrok TK z 17.07.2007 r., P 16/06, OTK-A 2007/7/79, Dz.U. 2007/138/975.

³⁹ Patrz: uzasadnienie faktyczne wyroku WSA w Gliwicach z 20.10.2015 r., I SA/GI 833/15, Lex nr 1926304.

⁴⁰ Wyrok NSA z 6.01.2010 r., I FSK 1498/08, www.orzeczenia.nsa.gov.pl.

⁴¹ Patrz np. wyrok SA w Krakowie z 24.01.2013 r., I ACa 1263/12, Lex nr 1362727.

⁴² Patrz np. wyrok TK z 24.04.2002 r., P 5/01, OTK-A 2002/3/28, Dz.U. 2002/78/713; uchwała SN z 17.04.2015 r., III CZP 9/15, OSNC 2016/4/41; wyrok WSA w Poznaniu z 9.06.2016 r., I SA/Po 1442/15, Lex nr 2109950; wyrok SA w Łodzi z 3.03.2015 r., I ACa 1216/14, Lex nr 1665827; wyrok SA we Wrocławiu z 4.11.2015 r., II AKA 275/15, OSA 2016/2/6; wyrok SN z 17.03.2016 r., V CSK 379/15, OSNC 2017/15/125; wyrok SA w Łodzi z 26.11.2013 r., I ACa 710/13, Lex nr 1416115; wyrok SA w Łodzi z 19.02.2014 r., I ACa 1011/13, Lex nr 1439178; wyrok SA w Warszawie z 28.06.2013 r., VI ACa 1629/12, Lex nr 1378912; wyrok SA w Katowicach z 6.02.2014 r., I ACa 1145/13, Lex nr 1437962; wyrok SA w Warszawie z 18.02.2016 r., I ACa 729/15, Lex nr 2034104; wyrok SA w Warszawie z 15.04.2014 r., VI ACa 1308/13, Lex nr 1544986; wyrok SA w Szczecinie z 27.03.2014 r., I ACa 14/14, Lex nr 1463790; wyrok TK z 06.04.2004 r., SK 56/03, OTK-A 2004/4/29, Dz.U. 2004/74/687; postanowienie TK z 19.12.2006 r., P 25/05, OTK-A 2006/11/176.

⁴³ Wyrok SA w Katowicach z 7.03.2014 r., I ACa 1175/13, Lex nr 1466784.

⁴⁴ Tak choćby: wyrok SN z 15.10.2002 r., III KKN 90/00, Lex nr 56839; wyrok SA w Białymstoku z 9.06.2016 r., II AKA 30/16, Lex nr 2136976; wyrok SA w Łodzi z 25.07.2013 r., II AKA 98/13, Lex nr 1356557; postanowienie SA w Poznaniu z 14.05.2014 r., III AUz 205/14, Lex nr 1567045; wyrok SA w Katowicach z 27.11.2014 r., II AKA 258/14, Lex nr 1621079; wyrok TK z 11.05.2007 r., K 2/07, OTK-A 2007/5/48, Dz.U. 2007/85/571; wyrok SA w Łodzi z 19.08.2014 r., I ACa 224/14, Lex nr 1509035.

⁴⁵ Wyrok SA w Lublinie z 9.04.2014 r., I ACa 812/13, Lex nr 1461130; wyrok SA w Białymstoku z 25.04.2014 r., I ACa 29/14, Lex nr 1461001; wyrok TK z 17.01.2001 r., K 5/00, OTK 2001/1/2; wyrok SA w Poznaniu z 11.03.2013 r., I Acz 311/13, Lex nr 1293130; wyrok SA w Białymstoku z 4.01.2017 r., I ACa 623/16, Lex nr 2229138; postanowienie SN z 21.03.2013 r., II CSK 396/12, Lex nr 1324263; wyrok SA w Białymstoku z 6.12.2012 r., I ACa 400/12, Lex nr 1254276.

⁴⁶ Wyrok SA w Katowicach z 20.12.2012 r., II AKA 444/12, OSA 2013/1/3; wyrok SA we Wrocławiu z 21.10.2014 r., II AKA 278/14, Lex nr 1567126.

⁴⁷ Wyrok TK z 6.05.2008 r., SK 49/04, OTK-A 2008/4/55, Dz.U. 2008/82/502.

⁴⁸ Wyrok SA w Gdańsku z 11.12.2013 r., V ACa 677/13, Lex nr 1422349; wyrok SA w Katowicach z 5.09.2014 r., I ACa 455/14, Lex nr 1526990.

⁴⁹ Patrz np. wyrok SN z 03.02.2010 r., I UK 210/09, LEX nr 585713; wyrok SA w Poznaniu z 15.09.2015 r., III AUa 2194/14, Legalis nr 1360604; wyrok SA w Gdańsku z 9.01.2013 r., III AUa 1797/12, Lex nr 1280047; wyrok SA w Poznaniu z 19.04.2016 r., III AUa 1486/15, Lex nr 2115493; wyrok SA w Warszawie z 27.08.2012 r., III AUa 1554/11, Lex nr 1217808; postanowienie TK z 26.05.2015 r., SK 19/13, OTK-A 2015/5/77; wyrok WSA w Gdańsku z 6.04.2017 r., III SA/Gd 1103/16, Lex nr 2275895; wyrok WSA w Krakowie z 5.04.2017 r., II SA/Kr 70/17, Lex nr 2278420.

⁵⁰ Postanowienie SN z 19.01.2012 r., I KZP 19/11, OSNKW 2012/1/3; wyrok SA w Białymstoku z 27.10.2015 r., III AUa 484/15, Lex nr 1932022; wyrok SA w Warszawie z 03.10.2012 r., I ACa 726/12, Lex nr 1281110; wyrok SA w Białymstoku z 29.06.2012 r., I ACa 218/12, Lex nr 1480399; wyrok SA we Wrocławiu z 4.11.2016 r., II AKA 269/16, Lex nr 2172508.

nawcze⁵¹, uchwały⁵², wyceny⁵³, operaty szacunkowe⁵⁴, formularze⁵⁵ itd.). W obrocie funkcjonują zatem czynności uznane przez państwo za doniosłe pod względem prawnym i ogólnospołecznym⁵⁶, wywołując skutki prawne w powszechnym – zewnętrznym obrocie, a więc wykraczającym poza ramy statutowych stosunków wewnątrzorganizacyjnych⁵⁷. Inne zaś funkcjonują w ramach tzw. obrotu wewnętrznego (np. jedynie pomiędzy pracodawcą a instytucją, czego przykładem mogą być choćby druki czy formularze)⁵⁸.

Chociaż określenie „obrotu prawnego” nie zostało zdefiniowane przez ustawodawcę – niemal powszechne jego stosowanie można dostrzec w piśmiennictwie i orzecznictwie.

Zdaniem J. Jankowskiego⁵⁹ „obrotu prawnego” to całokształt działań wywołujących skutki prawne zachodzące pomiędzy podmiotami prawa w różnych sferach życia, do których należą przede wszystkim czynności prawne rodzące konsekwencje wynikające z ustaw, ustalonych zwyczajów oraz zasad współżycia społecznego. Polega na wymianie między jego uczestnikami zachowań, czynności i działań prawnie relewantnych, a więc takich, którym towarzyszą określone skutki w postaci stanu prawnego. Autor określa go jako sferę działań (wymiany prawnej) prowadzących do powstania, zmiany lub ustania stosunków prawnych należących do prawa prywatnego lub publicznego.

Nie można jednak zgodzić się z proponowanym przez autora pojmowaniem tego sformułowania, gdyż nie likwiduje wieloznaczności słownikowej zdefiniowanego zwrotu języka ogólnego, co stanowi jeden z elementarnych celów defi-

⁵¹ Wyrok TK z 14.04.2015 r., P 45/12, OTK A 2015/4/46, Dz.U. 2015/559; wyrok SA w Białymstoku z 29.04.2015 r., I ACa 9/15, Lex nr 1733655; wyrok SA w Białymstoku z 9.04.2014 r., I ACa 897/13, Lex nr 1455539; wyrok SA w Gdańsku z 22.10.2015 r., I ACa 726/15, Lex nr 2004552; wyrok SA w Poznaniu z 31.01.2013 r., I ACa 1163/12, Lex nr 1271922; postanowienie SA w Krakowie z 21.11.2012 r., I Acz 255/12, Lex nr 1236862.

⁵² Wyrok SA w Poznaniu z 24.10.2012 r., I Acz 1742/12, Lex nr 1316350; wyrok SA we Wrocławiu z 17.02.2012 r., I ACa 41/12, Lex nr 1129359; wyrok SA w Warszawie z 6.03.2013 r., I ACa 1218/09, Lex nr 1289614; wyrok SA w Warszawie z 18.01.2013 r., I ACa 967/12, Lex nr 1283389; wyrok SA w Szczecinie z 29.01.2015 r., I ACa 700/14, Lex nr 1745570; wyrok SA w Białymstoku z 11.03.2016 r., I ACa 946/15, Lex nr 2016292; wyrok SA w Łodzi z 10.10.2016 r., I ACa 29/16, Lex nr 2162971.

⁵³ Wyrok SA w Białymstoku z 28.05.2014 r., II AKa 63/14, Lex nr 1496378.

⁵⁴ Wyrok SA w Warszawie z 22.10.2014 r., II AKa 310/14, Lex nr 1540945.

⁵⁵ Np. wyrok TK z 12.03.2002 r., P 9/01, OTK-A 2002/2/14, Dz.U. 2002/26/265; wyrok SA w Łodzi z 24.10.2012 r., III AUa 311/12, Lex nr 1237132.

⁵⁶ Wyrok SA w Łodzi z 9.10.2014 r., I ACa 241/14, Lex nr 1544686.

⁵⁷ Postanowienie NSA z 20.11.1981 r., II SA 848/81, ONSA 1981/2/118.

⁵⁸ Wyrok SA we Wrocławiu z 16.12.2014 r., II AKa 366/14, Legalis nr 1186105; wyrok TK z 10.12.2003 r., K 49/01, OTK-A 2003/9/101; wyrok SA w Łodzi z 24.10.2012 r., III AUa 311/12, Lex nr 1237132.

⁵⁹ J. Janowski, *Podpis elektroniczny w obrocie prawnym*, Warszawa 2007, s. 219; *idem*, *Elektroniczny obrót prawny*, Warszawa 2008, s. 43.

niowania. Jej definiens, pozostając zbyt szeroki, nie określa dokładnego zakresu i znaczenia definiowanej nazwy. Autor błędnie zakłada, że analizowany obrót to „całokształt działań wywołujących skutki prawne”. Obrót bowiem – wbrew twierdzeniu J. Jankowskiego – nie zawsze polega na wymianie między jego uczestnikami zachowań, czynności i działań, którym towarzyszą określone skutki w postaci stanu prawnego. Zdarzenie wywołujące skutki prawne to zdarzenie cywilnoprawne. Oznacza taki stan faktyczny, z którym norma prawa cywilnego łączy określone skutki prawne, a ich wyrazem może być powstanie, zmiana lub ustanie stosunku cywilnoprawnego⁶⁰. Nauka prawa cywilnego dzieli wspomniane zdarzenia cywilnoprawne na zdarzenia w ścisłym tego słowa znaczeniu, które powstają niezależnie od woli człowieka, oraz na działania (w tym zaniechania) będące wynikiem woli człowieka. Do pierwszej kategorii działań należy choćby nieudzielenie niezwłocznie odpowiedzi na otrzymaną przez przedsiębiorcę ofertę zawarcia umowy w ramach swojej działalności od osoby, z którą pozostaje w stałych stosunkach gospodarczych. Taki brak działania poczytuje się za przyjęcie oferty (art. 68² k.c.). Innym przykładem zaistnienia obrotu w prawie pomimo braku działania (woli człowieka) jest śmierć skutkująca choćby otwarciem spadku (art. 924 k.c.) powodującym nabycie spadku przez spadkobiercę (art. 925 k.c.). Z kolei na gruncie prawa administracyjnego przykładem braku działania wywołującego skutki w sferze obrotu będzie tzw. bezczynność organu administracyjnego, której zaistnienie powoduje aktualizację uprawnienia do wniesienia ponaglenia (art. 37 k.p.a.). Brak reakcji organu nadzoru budowlanego na zawiadomienie złożone przez inwestora o zakończeniu budowy w myśl art. 54 ust. 1 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. Prawo budowlane⁶¹ powoduje zaistnienie w obrocie dopuszczenia do użytkowania obiektu budowlanego (tj. zgody tego organu). W ujęciu definicyjnym J. Jankowski pominął okoliczności niebędące działaniem, których zaistnienie wywołuje skutki w prawie, tworząc w ten sposób definiowany obrót.

Natomiast działania (w tym zaniechania) będące wynikiem woli człowieka dzielą się na czynności zmierzające do wywołania skutków prawnych (tj. czynności prawne, konstytutywne orzeczenia sądowe⁶² oraz konstytutywne akty – decy-

⁶⁰ Tak np. A. Wolter, J. Ignatowicz, K. Stefaniuk, *Prawo cywilne, Zarys części ogólnej*, Warszawa 1996, s. 106; B. Ziemianin, Z. Kuniewicz, *Prawo cywilne, Część ogólna*, Poznań 2007, s. 69-70.

⁶¹ Dz.U. z 2020 r., poz. 1333 ze zm.

⁶² Jak wskazują B. Ziemianin i Z. Kuniewicz – o konstytutywności orzeczenia sądowego można mówić wówczas, gdy powoduje ono powstanie, zmianę lub ustanie stosunku prawnego albo prawa. Można je podzielić na takie, które stwierdzają obowiązek złożenia przez dany podmiot oświadczenia woli i zarazem zastępują to oświadczenie (np. art. 390 § 2 k.c. w zw. z art. 64 k.c. i art. 1047 k.p.c.) oraz na te, które tworzą nową sytuację prawną podmiotu niezależnie od jego woli (np. orzeczenie rozwodu – art. 56 k.r.o., orzeczenie o unieważnieniu umowy – art. 388 § 1 k.c.) – tak: B. Ziemianin, Z. Kuniewicz, *op. cit.*, s. 71-72.

zje – administracyjne⁶³ itd.) i czyny, a więc zachowania zgodne⁶⁴ oraz niezgodne⁶⁵ z prawem, które wywołują skutki prawne, pomimo że nie zmierzają bezpośrednio do ich wywołania.

Brak istnienia jednolitej – powszechnie przyjętej, obowiązującej legalnej definicji obrotu w aspekcie prawnym stało się asumptem do kreowania w piśmiennictwie ujęć zawężających jego znaczenie na potrzeby rozważań prowadzonych przez ich autorów.

Według J. Holocher⁶⁶ obrót tworzą stosunki cywilnoprawne powstałe i powstające wskutek rozmaitych czynności prawnych podmiotów prywatnych oraz publicznych, wywołujące skutki wynikające z tych czynności, z zasad współżycia społecznego oraz z ustalonych zwyczajów. Należą do nich – zdaniem autorki – wszelkie czynności urzędowe, umowy i oświadczenia, skierowane na wywołanie skutków w sferze prawa cywilnego, dokumenty wydane w wykonaniu lub dla potwierdzenia wykonania obowiązków wynikających z zawartych umów, a także zdarzenia faktyczne wpływające na zmianę sytuacji prawnej podmiotu.

Podobnie twierdzi M.Z. Król⁶⁷, podając, że na obrót (cywilnoprawny) składają się wszelkie transakcje i inne czynności prawne, czyli takie, które są regulowane prawem i kreują określone skutki prawne, prowadząc do zaistnienia przewidywanych przez prawo i pożądaných przez podmioty prawa skutków prawnych. Obrót

---

⁶³ Jak podają B. Ziemiński i Z. Kuniewicz – konstytucyjne akty administracyjne to takie, które stanowią przesłankę lub też samodzielnie prowadzą do powstania, zmiany lub ustania stosunku cywilnoprawnego albo do uzyskania podmiotowości w sferze prawa cywilnego – tak: B. Ziemiński, Z. Kuniewicz, *op. cit.*, s. 72 oraz przywołana tam literatura.

⁶⁴ Będą to zdarzenia cywilnoprawne takie jak: przejawy woli podobne do oświadczeń woli, zawiadomienia o pewnych zdarzeniach, czynności faktyczne, np. wezwanie dłużnika do spełnienia świadczenia (art. 455 k.c.), uznanie roszczenia przez dłużnika (art. 123 § 1 pkt. 2 k.c.) – tak: B. Ziemiński, Z. Kuniewicz, *op. cit.*, s. 73 oraz przywołana tam literatura.

⁶⁵ Będą to działania podmiotu naruszające porządek prawny i wywołujące określone skutki w sferze prawa cywilnego, np. wyrządzają szkodę (tj. choćby niewykonanie lub nienależyte wykonanie zobowiązania – art. 471 i nast. k.c., czyny niedozwolone – art. 415 i nast. k.c.) – tak: B. Ziemiński, Z. Kuniewicz, *op. cit.*, s. 73 oraz przywołana tam literatura.

⁶⁶ J. Holocher, *Bezpieczeństwo obrotu prawnego-finansowego. Obowiązki notariusza w świetle ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu*, KPP 2015/2, s. 13.

⁶⁷ M.Z. Król, *Wókol zagadnień bezpieczeństwa obrotu prawnego*, [w:] red. A. Dańko-Roesler, A. Oleszko, R. Pastuszko (red.), *op. cit.*, s. 167-168.

w znaczeniu cywilnoprawnym to nie tylko zawieranie różnego rodzaju umów⁶⁸, lecz także ich konsekwencje⁶⁹.

Niekiedy wprost w prawie określa się obrót, sprowadzając go do swoistego procesu wymiany dóbr i usług⁷⁰. Użyte przez ustawodawcę w art. 7 ust. 1 ustawy z dnia 7 października 1999 r. – o języku polskim⁷¹ pojęcie „obrot” A. Opalski proponuje zaś określać w sferze cywilnoprawnej jako całokształt stosunków z dziedziny prawa cywilnego, w ramach których dochodzi do wymiany dóbr prawnych różnego rodzaju. Niekiedy jednak sugeruje się rozumienie tego terminu jako czynności prawne i wynikające z nich skutki prawne oraz inne czynności mogące mieć znaczenie prawne⁷².

Natomiast w aspekcie prawa administracyjnego decyzja wydana przez organ „wchodzi do obrotu”, wywołując jednocześnie skutki w sferze zewnętrznej⁷³, bowiem tworzy określone prawa bądź obowiązki (albo odmawia ich ukształtowania)⁷⁴. W doktrynie wskazuje się również na rozumienie tego pojęcia jako całokształtu działań prawnych bez władczego udziału państwa⁷⁵. Widoczne jest także przeciwstawianie obrotu powszechnego⁷⁶ (pojmowanego jako najbardziej typowe

⁶⁸ Tak np. wyrok TK z 17.01.2001 r., K 5/00, OTK 2001/1/2; postanowienie SN z 21.03.2013 r., II CSK 396/12, Lex nr 1324263; wyrok SA w Katowicach z 14.07.2015 r., I ACa 286/15, Lex nr 1798627; wyrok SA w Białymstoku z 25.04.2014 r., I ACa 29/14, Lex nr 1461001; wyrok SA w Poznaniu z 11.03.2013 r., I ACz 311/13, Lex nr 1293130; wyrok SA w Białymstoku z 4.01.2017 r., I ACa 623/16, Lex nr 2229138; wyrok SA w Szczecinie z 21.06.2016 r., III AUa 786/15, Lex nr 2138303; wyrok SA w Szczecinie z 12.05.2015 r., III AUa 94/15, Lex nr 1973795; wyrok SA w Szczecinie z 3.11.2015 r., III AUa 81/15, Lex nr 2009628; wyrok SA w Białymstoku z 26.08.2016 r., I ACa 265/16, Lex nr 2115452; wyrok SA w Białymstoku z 6.12.2012 r., I ACa 400/12, Lex nr 1254276; wyrok SA w Warszawie z 19.12.2012 r., VI ACa 677/12, Lex nr 1299024.

⁶⁹ Tak np. wyrok SA w Krakowie z 20.12.2012 r., I ACa 1234/12, Lex nr 1259688.

⁷⁰ Patrz np. M. Goettel, *Sytuacja zwierzęcia w prawie cywilnym*, Warszawa 2013, s. 130 i nast.; M. Koszowski, *Obrót powszechny, profesjonalny i konsumencki*, IN 2010/4, s. 160.

⁷¹ Dz.U. z 2021 r., poz. 672 ze zm.

⁷² Tak w opinii prawnej dotyczącej wykładni określenia „obrot” w świetle postanowień ustawy o języku polskim, sporządzonej w Kancelarii Radców Prawnych „Kuczek i Maruta” s.c. na zlecenie Polskiej Izby Informatyki i Telekomunikacji, http://www.piit.org.pl/piit2/index.jsp?place=Lead07&news_cat_id=118&news_id=1741&layout=2&page=text. [30.06.2021].

⁷³ Tak np. wyrok WSA w Warszawie z 5.02.2009 r., IV SA/Wa 1610/08, Lex nr 546031; wyrok WSA w Warszawie z 21.10.2016 r., II SAB/Wa 227/16, Lex nr 2148534; wyrok TK z 25.09.2014 r., K 49/12, OTK-A 2014/8/94, Dz.U. 2014/1367; wyrok WSA w Białymstoku z 27.05.2014 r., I SA/Bk 152/14, Lex nr 1512030; Wyrok NSA z 5.03.2009 r., I OSK 453/08, Lex nr 529931; wyrok SO w Warszawie – SOKiK z 1.12.2010 r., XVII AmE 152/09, niepublikowane; szerzej patrz też np. B. Adamiak, J. Borkowski, *Kodeks postępowania administracyjnego, Komentarz*, Warszawa 2017, s. 608.

⁷⁴ Szerzej patrz np. M. Dyl, [w:] red. R. Hauser, M. Wierzbowski (red.), *Kodeks postępowania administracyjnego, Komentarz*, Warszawa 2018, s. 808-809.

⁷⁵ Tak np. P. Mostowik, W. Zukowski, *Ustawa o języku polskim, komentarz*, Warszawa 2001, s. 92.

⁷⁶ Szerzej np. W.J. Katner, [w:] W.J. Katner, M. Stahl, W. Nykiel, *Umowa sprzedaży w obrocie gospodarczym*, Warszawa 1996, s. 21 oraz: wyrok TK z 10.12.2003 r., K 49/01, OTK-A 2003/9/101; wyrok TK z 13.09.2005 r., K 38/04, OTK-A 2005/8/92, Dz.U. 2005/186/1567; wyrok TK z 18.03.2010 r., K 8/08, OTK-A 2010/3/23, Dz.U. 2010/48/287; postanowienie TK z 16.10.2002 r., SK 43/01,

transakcje między osobami fizycznymi – rzadziej prawnymi i odbywający się bez związku z działalnością gospodarczą jego uczestników) obrotowi gospodarczemu⁷⁷, będącemu szczególnym rodzajem stosunków cywilnoprawnych, który jest ujmowany jako uogólnienie stosunków i czynności prawnych powstających w związku z działalnością gospodarczą przedsiębiorstwa na tle wymiany dóbr i usług stanowiących jej efekt⁷⁸.

Obrót prawny a zdarzenia wywołujące akty stosowania prawa

W obrocie istnieje również taka kategoria zdarzeń, które co prawda wywołują skutki w postaci aktów stosowania prawa, lecz ich zaistnienie nie znajduje podstaw w obowiązujących normach prawnych. Będą to bowiem takie: wnioski, pisma, oświadczenia itp., które pomimo ich włączenia do obrotu (uzewnętrznienia⁷⁹) nie mogą prowadzić do wystąpienia pożądanego przez ich autorów skutku. W obrocie może zaistnieć pismo stanowiące choćby próbę zaskarżenia aktu administracyjnego, od którego środek taki – w świetle obowiązujących norm prawnych – nie przysługuje. Przyczynę niedopuszczalności odwołania stanowi głównie brak przedmiotu zaskarżenia, czyli sytuacja, w której nie mamy do czynienia z decyzją administracyjną, którą można kwestionować w drodze odwołania. Taka sytuacja będzie występować zarówno wówczas, gdy organ nie wydał decyzji administracyjnej, a np. podjął czynność materialno-techniczną, jak i gdy od danej decyzji odwołanie nie będzie przysługiwać⁸⁰. Nie zawsze więc w obrocie funkcjonować będą zdarzenia znajdujące swoją podstawę w normach prawa.

OTK-A 2002/5/77; wyrok SA we Wrocławiu z 16.12.2014 r., II AKa 366/14, Lex nr 1630918; wyrok WSA w Warszawie z 24.04.2009 r., III SA/Wa 3048/08, Lex nr 532654.

⁷⁷ W tym obrót: profesjonalny, konsumencki, krajowy, zagraniczny, międzynarodowy.

⁷⁸ Tak A. Włodyka, [w:] red. S. Włodyka (red.), *Prawo umów w obrocie gospodarczym*, Kraków 1995, s. 17-19.

⁷⁹ Tak np. wyrok TK z 25.09.2014 r., K 49/12, OTK-A 2014/7/94, OTK-A 2014/8/94, Dz.U. 2014/1367; wyrok SN z 14.05.2015 r., I CSK 774/13, Lex nr 1746415; wyrok SN z 15.10.2002 r., III KKN 90/00, Lex nr 56839; postanowienie SN z 19.01.2012 r., I KZP 19/11, OSNKW 2012/1/3; wyrok NSA z 10.08.2016 r., II GSK 621/15, Lex nr 2119235; wyrok NSA z 20.02.2014 r., II OSK 2259/12, Lex nr 1450907; wyrok NSA z 1.10.2013 r., II GSK 796/12, Lex nr 1559001; wyrok NSA z 30.01.2013 r., II OSK 1817/11, Lex nr 1298498; wyrok NSA z 5.03.2009 r., I OSK 453/08, Lex nr 529931; wyrok SA w Białymstoku z 9.06.2016 r., II AKa 30/16, Lex nr 2136976; wyrok SA w Warszawie z 26.02.2014 r., III AUa 541/13, Lex nr 1439287; wyrok WSA w Lublinie z 25.04.2017 r., III SA/Lu 96/17, Lex nr 2283619; wyrok WSA w Olsztynie z 8.11.2016 r., II SA/Ol 1162/16, Lex nr 2189428; wyrok WSA w Warszawie z 21.10.2016 r., II SAB/Wa 227/16, Lex nr 2148534; wyrok WSA w Białymstoku z 27.05.2014 r., I SA/Bk 152/14, Lex nr 1512030.

⁸⁰ Szerzej np. wyrok WSA w Warszawie z 8.09.2016 r., VII SA/Wa 1745/15, Lex nr 2148959.

Zakończenie

Pojęcie obrotu na gruncie prawnym należy rozpatrywać wielopłaszczyznowo, gdyż odnosi się *de facto* do wszystkich gałęzi i dziedzin prawa, a ustawodawca, wprowadzając tzw. definicje cząstkowe, jedynie w pewnym stopniu zmniejsza nieostrość tego pojęcia.

Obrót kreują w prawie dwie zasadnicze płaszczyzny – tj. stwarzająca warunki (podstawy) obrotu oraz stanowiąca akty stosowania prawa. Pierwszą z nich stanowią normy wyrażone w przepisach zamieszczonych w aktach normatywnych. Konstruowane w ramach poszczególnych gałęzi prawa normy prawne tworzą platformę dla odbywającego się, na podstawie i w granicach tych norm, obrotu – same jednak również stanowiąc jego przedmiot. Normy te nie spełniają jednolitej funkcji, bowiem z jednej strony tworzą system prawny, a z drugiej – same w nim uczestniczą aż do chwili wyeliminowania ich z obrotu. Konsekwencją funkcjonowania w polskim systemie prawnym wspomnianych norm jest istnienie w obrocie drugiej jego płaszczyzny – stosowania prawa.

W obrocie funkcjonują czynności uznane przez państwo za doniosłe pod względem prawnym i ogólnospołecznym, wywołując skutki prawne w powszechnym – zewnętrznym obrocie, oraz te, które funkcjonują w ramach tzw. obrotu wewnętrznego. W obrocie istnieje również taka kategoria zdarzeń, które co prawda wywołują skutki w postaci aktów stosowania prawa, lecz ich zaistnienie nie znajduje podstaw w obowiązujących normach prawnych. Nie zawsze w obrocie będą funkcjonować zdarzenia znajdujące swoją podstawę w normach prawa.

Literatura

- Adamiak B., Borkowski J., *Kodeks postępowania administracyjnego, Komentarz*, Warszawa 2017.
- Bierć A., *Zarys prawa prywatnego część ogólna*, Warszawa 2012.
- Goettel M., *Sytuacja zwierzęcia w prawie cywilnym*, Warszawa 2013.
- Holoche J., *Bezpieczeństwo obrotu prawno-finansowego. Obowiązki notariusza w świetle ustawy o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu*, KPP 2015/2.
- Janowski J., *Elektroniczny obrót prawny*, Warszawa 2008.
- Janowski J., *Elektroniczny podpis w obrocie prawnym*, Warszawa 2007.
- Janowski J., *Podpis elektroniczny w obrocie prawnym*, Warszawa 2007.
- Księga XX-lecia orzecznictwa Trybunału Konstytucyjnego*, Zubik M. (red.), Warszawa 2006.
- Katner W.J., Stahl M., Nykiel W., *Umowa sprzedaży w obrocie gospodarczym*, Warszawa 1996.
- Kodeks postępowania administracyjnego, Komentarz*, Hauser R., Wierzbowski M. (red.), Warszawa 2018.
- Koszowski M., *Obrót powszechny, profesjonalny i konsumencki*, IN 2010/4.
- Lang W., Wróblewski J., Zawadzki S., *Teoria państwa i prawa*, Warszawa 1986.
- Mariański M., *Obrót instrumentami finansowymi a komparatystryka prawnicza*, „Studia Prawnoustrojowe” 2018/40.
- Mostowik P., W. Żukowski, *Ustawa o języku polskim, komentarz*, Warszawa 2001.

Opinia prawna dotycząca wykładni określenia „obrot” w świetle postanowień ustawy o języku polskim, sporządzona w Kancelarii Radców Prawnych „Kuczek i Maruta” s.c. na zlecenie Polskiej Izby Informatyki i Telekomunikacji, http://www.piit.org.pl/piit2/index.jsp?place=Lead07&news_cat_id=118&news_id=1741&clayout=2&page=text.

Prawo umów w obrocie gospodarczym, S. Włodyka S. (red.), Kraków 1995.

Redelbach A., Wronkowska S., Ziemiński Z., *Zarys teorii państwa i prawa*, Warszawa 1994.

Rozprawy z prawa prywatnego oraz notarialnego. Księga pamiątkowa dedykowana Profesorowi Maksymilianowi Pazdanowi, Dańko-Roesler A., Oleszko A., Pastuszko R. (red.), Warszawa 2014.

Słownik języka polskiego, L-P, Szkiłdź H. (red. tomu), Bik S., Krajewska M., Sobol E., Szkiłdź C., Warszawa 1995.

Słownik języka polskiego, t. III, N-Ó, Korłowicz J., Kryński A., Niedźwiedzki W. (red.), Warszawa MCMLII.

Słownik języka polskiego, t. V, Nie-Ó, Doroszewski W. (red.), Warszawa 1963.

Sobol E., Drabik L., Gałązka A., Jaxa-Małachowska M., Kłosińska A., Kubiak-Sokół A., Łodzińska A., Salata A., Sobolewska K., Stankiewicz K., Wiśniakowska L., Witorska A., *Wielki słownik języka polskiego*, Warszawa 2006.

System prawa prywatnego. Prawo cywilne – część ogólna, tom I, Radwański Z. (red.), Warszawa 2007.

Wielki słownik poprawnej polszczyzny PWN, Markowski A. (red.), Warszawa 2004.

Wolter A., Ignatowicz J., Stefaniuk K., *Prawo cywilne, Zarys części ogólnej*, Warszawa 1996.

Wronkowska S., *Zmiany w systemie prawnym (Z zagadnień techniki i polityki legislacyjnej)*, „PiP” 1991/8.

Ziemianin B., Kuniewicz Z., *Prawo cywilne, Część ogólna*, Poznań 2007.

